

ОЦІНКИ СТАНУ СТИГЛИХ СОСНОВИХ ДЕРЕВОСТАНІВ

Савосько С.І., гр. 205з-23м-01

Науковий керівник – завідувачка кафедри лісових культур, меліорацій та садово – паркового господарства, канд. с.-г. наук, доц. **Ю.М. Біла**
Державний біотехнологічний університет

Рубки головного користування проводять у стиглих або перестійних деревостанах з метою одержання деревини для задоволення потреб народного господарства або заміни старих, часте розладнаних, насаджень, а також малоцінних деревних порід на породи господарське цінні.

Рубка стиглого лісу — активна форма впливу на ліс, який помітно змінює його природу, що насамперед порушує нормальний хід поновлювальних процесів. На вирубці різко змінюється навколишнє середовище внаслідок зміни світлового і теплового режимів, режиму зволоження ґрунту тощо. У свою чергу все це впливає на надґрунтовий покрив, гідрологічні умови і в цілому на водоохоронні, ґрунтозахисні та інші функції лісу. Особливо глибокі такі зміни при суцільному вирубуванні дерев на лісовій площі. Це вимагає від лісівників розробляти певну систему рубок, яка б зменшувала їх негативний вплив на ліс.

За двовікову історію рубок лісу поступово склалося поняття «спосіб рубки», причому в лісівництві воно відрізняється від такого ж поняття у лісоексплуатації. Саме у лісівництві під **способом рубки** розуміють певний порядок вирубування насаджень або їх частини на відведеній площі за певний час, який пов'язаний з поновленням лісу.

Протягом останніх двох століть велись пошуки таких способів рубки, які одночасно з рубкою деревостанів забезпечували б їх поновлення. За цей час у світовій практиці було запропоновано понад 100 способів рубок головного користування. Серед тих, хто вів пошуки доцільних способів головних рубок, слід відзначити О. Ю. Теплоухова, О. Ф. Рудзького, М. К. Турського, В. Я. Добровлянського, Д. М. Кравчинського, Г. Ф. Морозова, Гартига, К. Гайєра, Борггреве, Вагнера та ін. У першій половині ХХ ст. розробляли та вивчали способи рубок М. О. Ткаченко, М. М. Орлов, Є. В. Алексєєв, Бланкмейстер, Троуп та ін.

Г. Ф. Морозов усі способи головних рубок поділив на рубки попереднього поновлення та рубки наступного поновлення. У першому випадку забезпечувалась поява необхідно кількості якісного підросту до зрубування дерев на лісосіці. У другому випадку лісопоновлення забезпечувалось після зрубування і видалення головної маси дерев з лісосіки. На початку 20-х років нашого століття класифікації способів головних рубок були запропоновані також Ебергардом, Троупом та ін. На сучасному етапі розвитку лісівницької науки подібні за організаційно-

технічними показниками та іншими особливостями способи головних рубок почали об'єднувати у *системи*. Системи рубок відрізняються одна від одної строком проведення рубки та характером лісопоновлення. Зараз ми маємо три основні системи головних рубок *вибіркові, суцільні та поступові*.

Така різноманітність способів рубок головного користування обумовлена широким діапазоном економічних умов, великою географічною мінливістю лісів, особливістю їх будови.

Застосовувати той чи інший спосіб головної рубки необхідно з урахуванням народногосподарського значення лісу. У середині ХХ ст. була запропонована ще одна класифікація способів головних рубок, яку вважають господарською.

За нею способи рубок розподіляють на: лісовідновні — рівномірно-поступові, нерівномірно-поступові, добровільно-вибіркові рубки та суцільні вузькими лісосіками (застосовують лише в лісах першої групи).

Кожен спосіб головних рубок повинен відповідати певним лісівницьким і лісоексплуатаційним вимогам. До перших належать: забезпечення лісовідновлення на вирубках; збереження насаджень, які ростуть поряд з тими, що вирубуються; збереження і покращення корисних функцій лісу; підвищення продуктивності лісів. До лісоексплуатаційних вимог належать: забезпечення умов для застосування на лісосічних роботах і транспортуванні деревини сучасних машин і механізмів; зменшення витрат на заготівлю і вивезення деревини. Лісівницькі і лісоексплуатаційні вимоги часто бувають не сумісні. Тому в різних умовах надається перевага або лісівницьким, або лісоексплуатаційним вимогам.

Поступово склалися загальні підходи до вибору способу рубки у сучасних умовах. Так, у лісах першої групи вибір способу рубки цілком підпорядковують лісівницьким вимогам. Лісоексплуатаційні вимоги тут можуть бути враховані лише у тому випадку, якщо вони не заперечують лісівницьким. У лісах другої групи при виборі способу головної рубки враховують обидва типи вимог, але перевагу надають лісівницьким. У лісах третьої групи головне значення мають лісоексплуатаційні вимоги. Лісівницькі ж враховуються на стільки, наскільки потрібно забезпечити лісовідновлення. Все це враховано у регіональних Правилах головних і лісовідновних рубок.

Але з'ясувалося, що забезпечити поновлення лісу на вирубці після суцільних рубок дуже складно через різкі зміни у лісовому середовищі: під впливом повного освітлення і під дією вітру на площі, де були вирубані дерева, швидко розкладається лісова підстилка. При цьому швидко вимиваються й поживні речовини, а поверхня ґрунту ущільнюється під дією крапель дощу. Все це різко змінює властивості ґрунту і гідрологічні умови, що в свою чергу веде до зміни рослинності.